

संत गाडगेबाबा अमरावती विद्यापीठ, अमरावती

वाड.मय पारंगत (पाली व प्राकृत) / एम.ए.(पाली व प्राकृत)

Two Years-Four Semesters Master's Degree Programme-NEPv23

अभ्यासक्रम(NEPv23) २०२४-२०२५

वाड.मय पारंगत (पाली व प्राकृत) / एम.ए. (पाली व प्राकृत) अभ्यासक्रम.

एम. ए. भाग : दोन (पाली व प्राकृत):- सत्र तिसरे (III)

अ.क्र.	अभ्यास पत्रिका प्रकार	अभ्यास पत्रिका संकेतांक	अभ्यास पत्रिका शीर्षक	तास	श्रेयांक	गुण
१	DSC -I.3	645251	पाली भाषा व साहित्य संशोधन	६०	४	१००
२	DSC -II.3	645252	माज्झिमनिकाय	६०	४	१००
३	DSC -III.3	645253	पाली शिलालेख	६०	४	१००
४	DSE-III . A	645254	चरिया पिटक	६०	४	१००
	DSE-III. B	645255	थेरीगाथा	६०	४	१००
	DSE-III.C	645256	सुत्तनिपात	६०	४	१००
५	DSC-1.3- Tutorial	645257	पाली साहित्य संशोधन कार्यानुभव	३०	२	५०
६	RP - Phase - I	645258	संशोधन प्रकल्प (स्तर - १)	३०	२	५०
					२२	५००

सूचना :

- १) DSC अभ्यास पत्रिका अनिवार्य राहिल .
- २) DSE अभ्यास पत्रिका ऐच्छिक स्वरूपाची असून गट 4 मधील कोणतीही एक अभ्यास पत्रिका निवडावी लागेल .
- ३) DSE- I.3- Tutorial अभ्यासक्रमानुसार प्रशिक्षण पूर्ण करावे लागतील.
- ४) संशोधन प्रकल्प (Phase - १) अनिवार्य असून अभ्यासक्रमानुसार विद्यार्थ्यांस पूर्तता करावी लागेल.

Sant Gadge Baba Amravati University, Amravati
Two Years- Four Semesters Master's Degree Programme- NEPv23
Session-2024 -2025
Faculty – Humanities
Programme M.A.Part - II Course /Subject (Pali & Prakrit)Semester-III

Course Title	M.A Part -2 Sem -III (Pali and Prakrit)
Course Code/ Subject Code	645
Course Category	Discipline, specific core (DSC)
Type of course	Theory
No. of Credits	04
No. of Lectures	60
CourseAssessment	End Term : 60 Marks (University level Exam) SEM (Internal): 40 Marks (College level evaluation)
Preamble	पाली ही विश्वातील एक अत्यंत प्राचीन आणि समृद्ध भाषा आहे नितीमुल्यांची शिकवण व्यक्तिमत्व विकासाच्या दृष्टीने पाली अध्ययनाचा विविधांगी उपयोग आहे पाली साहित्य हे मनोवैज्ञानिक समाजशास्त्रीय आणि आधुनिक विज्ञानाच्या दृष्टीने देखील ही भाषा समृद्ध आहे सध्याच्या संगणकीय युगात जागतिक पातळीवर पाली भाषेच्या अध्ययन आणि अध्यापनात वाढत असलेली आवड पहाता आपल्या विद्यार्थ्यांना देखील या संपूर्ण ज्ञान संग्रहाचा लाभ व्हावा या दृष्टाने पाली भाषेचे अध्ययन अत्यंत उपयुक्त आहे.
Programme outcomes (POs)	१)गद्य पाठाचा भाषांतर करता येईल २) गद्य पाठाचा सारांश स्वतःच्या शब्दात स्पष्ट करता येईल ३) पद्य पाठातील गाथाचा अनुवाद करता येईल ४) पहा पाठाचे वाचन करून सारांशात्मक स्पष्ट करता येईल. ५)संपूर्ण अभ्यासक्रमाचे सूक्ष्म अध्ययन करून वस्तुनिष्ठ प्रश्नाची उत्तरे देता येतील ६) शिललेखाचा अभ्यास केल्या जाईल ,तत्वज्ञानाची उकल करून घेतल्या जाईल
Programme Specific Objectives (PSOS)	१)पाली भाषेचे अध्ययन करून त्या भाषेबद्दल आवड निर्माण करणे २ पालि भाषेत प्राचीन कालीनगद्य व पद्य अशा विविध पैलूंचा विद्यार्थ्यांना परिचय करून देणे ३) पाली भाषेत केवळ साहित्यिक विषय नसून उच्चतम नैतिक मूल्य तथा स्त्री पुरुष समानता अशा आधुनिक विषयावर देखील विविधांगी सुत उपलब्ध आहे. याची जाणीव करून देणे ४) पाली ही केवळ प्राचीन भाषा नसून आजच्या काळात देखील फार मोठ्या प्रमाणात पालि भाषेत साहित्य निर्मिती होत आहे पाली अध्ययनाने

पाली विषयामध्ये रोजगाराच्या विविध संधी

- १) पाली भाषेचा वैज्ञानिक पध्दतीने अभ्यास केला तर आपली वर्तमान भाषा समजण्यास मदत होते. श्रीलंका ब्राम्हदेश, कंबोडीया आणि लाओस येथील भाषांवर सुध्दा पालि भाषेचा प्रभाव आहे. त्यामुळेच भारतीय विद्याश्रयांना या देशांसोबत भारतीय संस्कृतीसंबंधी विचारांचे आदान प्रदान करता येईल.
- २) शिक्षक व प्राध्यापक शासकीय व निमशासकीय स्थरावर शाळा, महाविद्यालयामध्ये पालि भाषा वर्ग सुरु आहेत. व सातत्याने पाली भाषेची मागणी वाढत आहे.
- ३) बार्टी या संस्थेमध्ये पाली भाषेचे अनुवादक म्हणून संधी आहे.
- ४) पुस्तक निर्मिती जनसामान्यांच्या भाषेमध्ये पालि साहित्य अनुवादीत व प्रकशित करणे.
- ५) बौध्द संस्कार विधी करिता संधी उपलब्ध आहेत.
- ६) आकाशवाणी दुरदर्शनवर उद्बोधन, मार्गदर्शन, कार्यास संधी उपलब्ध आहेत.
- ७) सैन्य दलामध्ये सैनिकांना मार्गदर्शन करण्यासाठी सैन्य धर्मगुरु पदावर मोठ्या प्रमाणात संधी उपलब्ध आहेत.
- ८) अनुवादक जागतिक स्थरावर पालि विषयाच्या आकर्षणाचा व आवडीचा विचार करता विविध देशामध्ये अनुवादाच्या संधी प्राप्त होऊ शकतात.
- ९) संपूर्ण पालि त्रिपिटक भाषांतर करण्याकरीता लहान लहान ग्रंथाच्या माध्यमाने भाषांतराच्या संधी उपलब्ध होतील.
- १०) विपस्यना संशोधन विन्यास इगतपुरी येथे अनुवाद लिखान, प्रसार, प्रचार व संशोधनाच्या संधी उपलब्ध आहेत.
- ११) ऑनलाईन पालिभाषा शिकवणी वर्ग घेण्याची संधी प्राप्त होईल.
- १२) युट्युब च्या माध्यमाने पालीमधील तत्वज्ञान, कथा, व गाथा यांचे पठन करून संधी प्राप्त होतील.
- १३) तानतनावाचे व्यवस्थापन करण्याकरीता विपस्यनाद्वारे रोजगार संधी उपलब्ध होईल.
- १४) विहार विहारामध्ये बुध्दाच्या धम्माचे ज्ञान सामान्य लोकांमध्ये पोहचवता येईल.
- १५) लेखन क्षेत्रामध्ये ग्रंथलेखन, कथालेखन, वृत्तपत्रलेखन, व लेखनाच्या संधी प्राप्त होतील.
- १६) धार्मिक स्थळे पर्यटनामध्ये मार्गदर्शक म्हणून संधी उपलब्ध होईल.
- १७) संशोधन - संशोधन करण्याकरीता भारत सरकार शिष्यवृत्ती लघुशोध प्रबंध, शोध प्रबंध करण्याकरीता संधी उपलब्ध होईल.
- १८) प्रेरक वक्ता - प्रबोधनात्मक कार्यामध्ये योग्य प्रबोधन करता येईल.
- १९) इतिहासाच्या दृष्टीने पालिसाहित्याचे फार महत्व आहे. तो सांस्कृतिक ठेवा पालि साहित्यामध्ये समाविष्ट आहे. त्याचा आजतागायत पर्यंत अभ्यास झालेला नाही.
- २०) धर्म व दर्शन या दृष्टीने पाली भाषेचे महत्व जन सामान्य लोकांना सांगता येईल.
- २१) प्राचीन काळामध्ये पाली साहित्यात जीवक नावाचा प्रसिध्द वैद्य होता. त्याने अनेक भिक्षू राजे महाराजे व सामान्य व्यक्तीवर नैसर्गिक पध्दतीने सोप्या पध्दतीने उच्चार केलेले आहे. या सर्वांचा उल्लेख त्रिपिटकामध्ये वारंवार येतो. त्यामुळे वैद्यकीय क्षेत्रातील विद्याश्रयांना फार लाभ होऊ शकतो.
- २२) भगवान बुध्दांनी कृषी व आर्थिक समस्येसंदर्भात अनेक ठिकाणी मार्गदर्शन केलेले आहे. त्यामुळे कृषीच्या व व्यापायाच्या क्षेत्रामध्ये जाणा या विद्याश्रयांना मार्गदर्शन मिळू शकते.
- २३) टेलीग्राम व युट्युबच्या माध्यमातून सामान्य लोकांना पालिभाषेचे मार्गदर्शन करता येईल.
- २४) विविध स्पर्धा परीक्षामध्ये बौध्द तत्वज्ञानावर विचारलेले प्रश्न सोडविण्यास मदत होते

एम.ए.भाग -2 सेमिस्टर -3
पेपर -1 पाली भाषा व साहित्य संशोधन (DSC -I.3)
(पाली व प्राकृत) वाङ्मय पारंगत

गुणविभागणी

एकूण गुण – १०० , लेखी परीक्षा – 6० गुण, वेळ - ३ तास	अंतर्गत मूल्यमापन – 4० गुण	श्रेयांक - ०४
---	----------------------------	---------------

Programme Outcomes:-

- १) पाली भाषेच्या व पाली साहित्याचा परिचय होईल व शिकवण अभ्यासल्या जाईल.
- 2) पाली साहित्याची व तत्वज्ञानाची उकल केल्या जाईल.
- 3) पाली त्रिपिटक अध्ययनाद्वारे मूल्यांची शिकवण दिल्या जाईल.
- 4) पाली भाषा आणि साहित्यातील संशोधनाचे स्वरूप लक्षात येईल .
- 5) पाली साहित्य अभ्यासाने पाली अभ्यास क्षेत्राचा परिचय होऊन विद्यार्थ्यांना संशोधन विषयक दिशा मिळेल.

Module -I	पाली भाषेचा परिचय पाली भाषेचा उगम व इतिहास पाली भाषा आणि संस्कृत मधील संबंध पाली भाषेचा भौगोलिक विस्तार	१५ तास
Module - II	पाली साहित्य व स्वरूप त्रिपिटक साहित्य जातक कथा साहित्य थेरगाथा आणि थेरीगाथा	१५ तास
Module - III	पाली साहित्याचा विकास प्रारंभिक बौद्ध साहित्य अशोकाचे शिलालेख आणि त्याचे महत्व	१५ तास
Module - IV	पाली साहित्याचा प्रभाव बौद्ध धम्म आणि पाली साहित्य बौद्ध धम्मातील तत्वे आणि त्यांचे साहित्य पाली साहित्यातील बौद्ध शिकवण	१५ तास

संदर्भ ग्रंथ

- १)थेरगाथा / थेरीगाथा - डॉ विमलकीर्ती,सम्यक प्रकाशन नागपूर.
- २)त्रिपिटक पाली, विपश्यनाविशोधनविण्यास इगतपुरी.
- ३)पाली साहित्य का इतिहास - भारतसिंह उपाध्याय हिंदी साहित्य संमेलन इलाहाबाद .
- ४) थेरगाथा पाली - द्वारकीदास शास्त्री, बुद्ध भारती प्रकाशन वाराणसी.
- ५)थेरगाथा पाली सत्यनारायणाची गोडंका विपश्यनाविशोधनविण्यास इगतपुरी.
- 6) पाली साहित्य का इतिहास- राहुल सांकृत्यायन उत्तर प्रदेश शासन हिंदी भवन महात्मा गांधी मार्ग लखनौ .
- ७) पाली साहित्य का इतिहास- डॉ. भिक्खू धर्मरक्षित ज्ञान मंडळ प्रकाशन वारानसी
- ८) पाली साहित्य का इतिहास- डॉ. कोमलचंद्र जैन, हिंदू विश्वविद्यालय वारानसी.
- ९) पाली हिंदी कोश -भद्रांत आनंद कौशल्यायन ,राजकमल प्रकाशन नई दिल्ली

- १०) पाली भाषा और साहित्य - शाश्री इंद्रचंद्र, हिंदी मध्यम निर्देहसालाय दिल्ली विश्व विद्यालय
 ११) बौद्ध धर्म दर्शन - आचार्य नरेंद्र देव , बिहार राष्ट्र भाषा पटना .
 १२) संस्कृत साहित्य का अलोचानात्मक इतिहास - रामनारायण लाल उपाध्याय इलाहाबाद .
 १३) संस्कृत साहित्य का इतिहास - वाचस्पती गौरैला ,चौखंबा विद्या भवन वाराणसी
 १४) पाली कोश संग्रहो - संपा .डॉ.भागचंद्र जैन ,नागपूर
 १५) PALI ENGLISH DICTIONARY -STDE WILLIAM ,MUNSHIRAM Manoharlal Publishers PVT LTD NEW DELHI

प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप :-

प्रश्न पहिला	दिघौत्तरी प्रश्न - २ पैकी = ०१	एकूण गुण = १२
प्रश्न दुसरा	दिघौत्तरी प्रश्न - २ पैकी = ०१	एकूण गुण = १२
प्रश्न तिसरा	दिघौत्तरी प्रश्न - २ पैकी = ०१	एकूण गुण = १२
प्रश्न चौथा	दिघौत्तरी प्रश्न - २ पैकी = ०१	एकूण गुण = १२
प्रश्न पाचवा	लघुत्तरी प्रश्न - २ पैकी = ०१ लघुत्तरी प्रश्न - २ पैकी = ०१	एकूण गुण = ६ एकूण गुण = ६

अंतर्गत मूल्यमापन:- स्वाध्यलेखन,घटकचाचणी व मौखिक= ४० गुण

एम.ए.भाग -2 सेमिस्टर -3
पेपर -2 -मज्झिमनिकाय (DSC-II.3)
(पाली व प्राकृत) वाङ्मय पारंगत
गुणविभागणी

एकूण गुण - १०० , लेखी परीक्षा - 6० गुण, वेळ - ३ तास	अंतर्गत मूल्यमापन - 4० गुण	श्रेयांक - ०४
---	----------------------------	---------------

Programme Outcomes:-

- १) मज्झिम निकाय ग्रंथातील शिकवण अभ्यासल्या जाईल.
- 2) मज्झिम निकाय ग्रंथाद्वारे समाजजीवन अभ्यासल्या जाईल.
- 3) मज्झिम निकाय ग्रंथाच्या अध्ययनाद्वारे तत्कालीन स्थितीची माहिती प्राप्त होईल.
- 4) मज्झिम निकाय ग्रंथातील सामाजिक आर्थिक धार्मिक स्थितीची माहिती मिळेल .
- 5) मज्झिम निकाय ग्रंथातील तत्वज्ञान समजण्यास मदत होईल.

Module -I	ब्राह्मण वग्ग 1 ते 3 सुत्त	१५ तास
Module - II	गहापती वग्ग 1 ते 3 सुत्त	१५ तास
Module - III	भिकखू वग्ग 1 ते 3 सुत्त	१५ तास
Module - IV	परीब्बाजक वग्ग 1 ते 3 सुत्त	१५ तास

संदर्भ ग्रंथ :-

- १) पाली साहित्य का इतिहास, राहुल सांकृत्यायन, उत्तर प्रदेश शासन हिंदी भवन महात्मा गांधी मार्ग, लखनौ.
- २) पाली साहित्य का इतिहास- डॉ. भिकखू धर्मरक्षित, ज्ञान मंडळ प्रकाशन, वाराणसी
- ३) मज्झिमनिकाय ,नव नालंदा महाविहार, बिहार.
- ४) मज्झिमनिकाय - द्वारकीदास शास्त्री, बुद्ध भारती प्रकाशन, वाराणसी.
- ५) मज्झिमनिकाय - सत्यनारायणाची गोडंका, विपश्यनाविशोधनविण्यास इगतपुरी.
- ६) मज्झिमनिकाय मा. श. मोरे,कौशल्य प्रकाशन, औरंगाबाद.
- ७) मज्झिमनिकाय मराठी भाषांतर - डॉ विमलकीर्ती, प्रगतीवादि प्रकाशन, नागपूर.

प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप :-

प्रश्न पहिला	दिर्घोत्तरी प्रश्न - २ पैकी = ०१	एकूण गुण = १२
प्रश्न दुसरा	दिर्घोत्तरी प्रश्न - २ पैकी = ०१	एकूण गुण = १२
प्रश्न तिसरा	दिर्घोत्तरी प्रश्न - २ पैकी = ०१	एकूण गुण = १२
प्रश्न चौथा	दिर्घोत्तरी प्रश्न - २ पैकी = ०१	एकूण गुण = १२
प्रश्न पाचवा	लघुत्तरी प्रश्न - २ पैकी = ०१ लघुत्तरी प्रश्न - २ पैकी = ०१	एकूण गुण = ६ एकूण गुण = ६

अंतर्गत मूल्यमापन:- स्वाध्यलेखन, घटकचाचणी व मौखिक = ४० गुण

एम.ए.भाग -2 सेमिस्टर -3
पेपर - 3 पाली शिलालेख (DSE III.3)
(पाली व प्राकृत) वाङ्मय पारंगत पाली
गुणविभागणी

एकूण गुण – १०० , लेखी परीक्षा – 6० गुण, वेळ - ३ तास	अंतर्गत मूल्यमापन – 4० गुण	श्रेयांक - ०४
---	----------------------------	---------------

Programme Outcomes:-

- १) अशोकाच्या शिलालेखातील शिकवण अभ्यासल्या जाईल.
- 2)अशोक कालीनसमाजजीवन अभ्यासल्या जाईल.
- 3)अशोकाच्या शिलालेखाच्या अध्ययनाद्वारे तत्कालीन स्थितीची माहिती प्राप्त होईल.

Module -I	सम्राट अशोकाचे जीवन व कार्य	१५ तास
Module - II	अशोकाचे शिलालेख -1 ते 2	१५ तास
Module - III	अशोकाचे शिलालेख -3 ते 4	१५ तास
Module - IV	अशोकाचे शिलालेख -5 ते 7	१५ तास

संदर्भ ग्रंथ:-१) पाली साहित्या का इतिहास -भारतसिंह उपाध्याय ,हिंदी साहित्य सम्मेलन, इलाबाद.

- २) सम्राट अशोकाचे अभिलेख , विपस्सना विण्यास इगतपुरी.
- 3) सम्राट अशोक चरित्र , वा. गो.आपटे, मधुश्री प्रकाशन नाशिक शरद अष्टेकर 11085 घोटी नाशिक,
- ४) भारत का इतिहास ,रोमिला थापर प्रशाक राजकमल प्रकाशन प्रा .लि .1 -बी ,नेताजी सुभाष मार्ग नई दिल्ली -११०००२

प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप :-

प्रश्न पहिला	दिघौत्तरी प्रश्न - २ पैकी = ०१	एकूण गुण = १२
प्रश्न दुसरा	दिघौत्तरी प्रश्न - २ पैकी = ०१	एकूण गुण = १२
प्रश्न तिसरा	दिघौत्तरी प्रश्न - २ पैकी = ०१	एकूण गुण = १२
प्रश्न चौथा	दिघौत्तरी प्रश्न - २ पैकी = ०१	एकूण गुण = १२
प्रश्न पाचवा	लघुत्तरी प्रश्न - २ पैकी = ०१ लघुत्तरी प्रश्न - २ पैकी = ०१	एकूण गुण = ६ एकूण गुण = ६

अंतर्गत मूल्यमापन:- स्वाध्यलेखन,घटकचाचणी व मौखिक= ४० गुण

एम.ए.भाग -2 सेमिस्टर -3

Pali and Prakarit (DSE –III- A) -चरियापिटक

गुणविभागणी

एकूण गुण – १०० , लेखी परीक्षा – 6० गुण, वेळ - ३ तास	अंतर्गत मूल्यमापन – 4० गुण	श्रेयांक - ०४
---	----------------------------	---------------

Course objective

- 1) चरिया पिटक ग्रंथातील शिकवण अभ्यासल्या जाईल.
- 2) चरियापिटक ग्रंथामधील , जीवनचरिया द्वारे तत्कालीन माहिती प्राप्त होईल.
- 3) पारमितांची माहिती प्राप्त करून घेतल्या जाईल.
- 4)) चरिया पिटक ग्रंथातील चरिया त्यांनी कशाप्रकारे पूर्ण केल्या ते अभ्यासल्या जाईल.

I	शीलवनागचरीय ,भुरीदत्तचरिय, अकीती चरीय,	१५ तास
II	चुलबोधिचरिय , महिषराजचरिय , रुरुराज चरिया	१५ तास
III	मातंग चरिया, धम्म देवपुत्तचरिय, निमिराज चरीय	१५ तास
IV	शंखपालचरिय, शिविराज चरिया ,जयदिश चरिया	१५ तास

संदर्भ ग्रंथ :-

- १ पाली साहित्याचा इतिहास, भरत सिंह उपाध्याय , हिंदी साहित्य संमेलन प्रयाग ,इलाहबाद .
- २ पाली साहित्य का इतिहास , राहुल संस्कृत्यान ,उत्तर प्रदेश हिंदी संस्थान , लखनौ .
- ३ खुद्दक निकाय पाली , नवनालंदा महाविहार , नालंदा .
- ४ खुद्दक निकाय ,वि .वि .वि . इगतपुरी नाशिक .स . ना .गोयंका .
- ५ चरिया पिटक , पाली - हिंदी ,भन्ते धर्म रक्षित वाराणशी .

प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप :-

प्रश्न पहिला	दिर्घांतरी प्रश्न - २ पैकी = ०१	एकूण गुण = १२
प्रश्न दुसरा	दिर्घांतरी प्रश्न - २ पैकी = ०१	एकूण गुण = १२
प्रश्न तिसरा	दिर्घांतरी प्रश्न - २ पैकी = ०१	एकूण गुण = १२
प्रश्न चौथा	दिर्घांतरी प्रश्न - २ पैकी = ०१	एकूण गुण = १२
प्रश्न पाचवा	लघुत्तरी प्रश्न - २ पैकी = ०१ लघुत्तरी प्रश्न - २ पैकी = ०१	एकूण गुण = ६ एकूण गुण = ६

अंतर्गत मूल्यमापन:- स्वाध्यलेखन, घटकचाचणी व मौखिक = ४० गुण

एम.ए.भाग -2 सेमिस्टर -3
Pali & Prakrit (DSE -III - B) - पेपर - थेरीगाथा

गुणविभागणी

एकूण गुण - 50 , लेखी परीक्षा - 30 गुण, वेळ - ३ तास	अंतर्गत मूल्यमापन - 20 गुण	श्रेयांक - 02
--	----------------------------	---------------

Course outcome :-

- 1) थेरीगाथा ग्रंथाचे महत्व व परिचय समजून घेतल्या जाईल..
- 2) थेरीगाथा ग्रंथातील मूल्य शिक्षण अभ्यासल्या जाईल.
- 3) थेरीगाथा ग्रंथातील विचारधारा समजून घेतल्या जाईल.
- 4) अभ्यासाला असलेल्या थेरी यांचे जीवन व कार्य व तत्वज्ञान समजून घेता येईल.

I	महाप्रजापतीगौतमीथेरीगाथा, किसागोतमीथेरीगाथा, पटाचाराथेरीगाथा, विजयाथेरीगाथा	१५ तास
II	आमपालीथेरीगाथा, रोहिनीथेरीगाथा, चापाथेरीगाथा, सुन्दरीथेरीगाथा	१५ तास
III	खेमाथेरीगाथा, सुजाताथेरीगाथा, अनोपामाथेरीगाथा, गुप्ताथेरीगाथा	१५ तास
IV	सुमनाथेरीगाथा, विसाखाथेरीगाथा, सेलाथेरीगाथा, सोमाथेरीगाथा	१५ तास

संदर्भ ग्रंथ :-

- १ पाली साहित्य का इतिहास, भरतसिंह उपाध्याय, हिंदी साहित्य सम्मेलन प्रयाग, इलाबाद.
- २ पाली साहित्य का इतिहास, राहुल संस्कृत्यायन, उत्तर प्रदेश शासन, हिंदी भवन, लखनौ.
- ३ खुदकनिकाय पाली , नवनालंदा महाविहार , नालंदा.
- ४ खुदकनिकाय ,वि .वि .वि . इगतपुरी नाशिक, स. ना. गोयंका.
- ५ थेरीगाथा पाली - हिंदी, भन्ते सत्यपाल, सम्यक प्रकाशन, नई दिल्ली.
- ६ थेरीगाथा पाली - हिंदी, डॉ .विमलकीर्ती, सम्यक प्रकाशन, नई दिल्ली.

एम.ए.भाग -2 सेमिस्टर -3
पेपर -
सुत्तनिपात (DSE III -C)
(पाली व प्राकृत) वाड्मय पारंगत
गुणविभागणी

एकूण गुण – 50 , लेखी परीक्षा – 30 गुण, वेळ - ३ तास	अंतर्गत मूल्यमापन – २० गुण	श्रेयांक - 02
--	----------------------------	---------------

Programme Outcomes:-

- १) सुत्तनिपात ग्रंथातून संस्कृती व तत्त्वज्ञान समजण्यास मदत होईल.
- 2)) सुत्तनिपात ग्रंथाद्वारे समाजजीवन अभ्यासल्या जाईल.
- 3) सुत्तनिपात ग्रंथाच्या अध्ययनाद्वारे तत्कालीन स्थितीची माहिती प्राप्त होईल.
- 4) सुत्तनिपात ग्रंथातील स्वतःच्या अध्ययनाने तत्कालीन सामाजिक धार्मिक आर्थिक आणि राजकीय स्थितीचा अनुभव घेता येईल व त्या काळातील स्थिती समजून घेता येईल.
- 5) नैतिक जीवन कसे असायला पाहिजे व मानवतावादी मुल्य समजून घेता येईल.

Module -I	कसिभारद्वाजसुत्त, चंदसुत्त, पराभवसुत्त, मेत्तसुत्त	१५ तास
Module - II	वासेष्ठ सुत्त, सुभासितसुत्त, माघसुत्त, सेलसुत्त	१५ तास
Module - III	आमगंधसुत्त, हिरिसुत्त, मगलसुत्त, राहुलसुत्त	१५ तास
Module - IV	सल्लसुत्त, पब्बज्जासुत्त, पाधानसुत्त, धम्मचरियसुत्त	१५ तास

संदर्भ ग्रंथ:-

- 1) पाली साहित्य का इतिहास , राहुल संस्कृत्यान उत्तर प्रदेश हिन्दी संस्थान, लखनौ.
- 2) सुत्तनिपात, डॉ. विमलकीर्ती, सम्यक प्रकाशन , नई दिल्ली.
- 3) बुद्ध अँड हिज धम्मा - डॉ. बी .आर.आंबेडकर
- 4) पाली साहित्य का इतिहास - भरतसिंह उपाध्याय, हिन्दी साहित्य सम्मेलन प्रयाग ,इलाहाबाद

M. A. Part – II Pali & Prakrit Semester- III

DSC-III.4 Tutorial

अभ्यासपत्रिका -पाली साहित्य संशोधन कार्यानुभव

Course Objective	पाली भाषा शिकता येईल, पाली व्याकरणाची ओळख करून घेता येईल. अधिक ज्ञान आणि कौशल्य प्राप्त करण्यास मदत होईल	
Course Outcomes	पाली तिपिटकातील ग्रंथाचा अभ्यास करून घेता येईल सुत्तपिटक अभ्यासता येईल विनयपिटक अभ्यासता येईल पाली काव्यसाहित्य अभ्यासता येईल.	
Unit System	Content	Workload Allotted
Unit- I	भाषेची ओळख : पाली भाषा आणि तिच्या व्याकरणाची प्राथमिक माहिती मिळवणे	८ तास
Unit - II	ग्रंथ संग्रह : पाली ग्रंथाच्या विविध आवृत्या आणि त्यांच्या प्रामाणिकतेची तपासणी करणे	७ तास
Unit - III	साहित्यिक तत्त्वाचा अभ्यास : धार्मिक व ऐतिहासिक	८ तास
Unit - IV	कथा आणि काव्य : विश्लेषणात्मक अभ्यास	७ तास
References	१) पाली साहित्य का इतिहास, भरतसिंह उपाध्याय २) पाली व्याकरण, डॉ. विमलकीर्ती ३) पाली तिपिटक परिचय, डॉ. विमलकीर्ती	
अंतर्गत मूल्यमापन	अभ्यास घटकावर आधारित विषयावर गृहपाठ (Assignment)	३० गुण
	अभ्यास घटकावर आधारित विषयावर वस्तुनिष्ठ प्रश्न (MCQ) Class Test	१० गुण
	मौखिक परीक्षा एकूण गुण :	१० गुण ५० गुण

संत गाडगेबाबा अमरावती विद्यापीठ, अमरावती

वाड.मय पारंगत (पाली व प्राकृत) / एम .ए.(पाली व प्राकृत) अभ्यासक्रम(NEPv23)

वाड.मय पारंगत (पाली व प्राकृत) / एम.ए. (पाली व प्राकृत) अभ्यासक्रम .

एम .ए .भाग- दोन (पाली व प्राकृत):- सत्र चौथे (Sem.IV)

अभ्यासक्रम

अ .क्र	अभ्यास पत्रिका प्रकार	अभ्यास पत्रिका संकेतांक	अभ्यास पत्रिका शीर्षक	तास	श्रेयांक	गुण
१	DSC -I.4	645259	संयुक्तनिकाय	६०	४	१००
२	DSC -II .4	645260	अंगुत्तरनिकाय	६०	४	१००
३	DSC -III.4	645261	खुद्दकनिकाय	६०	४	१००
४	DSE-IV .A or	645262	पाली तत्वज्ञान	६०	४	१००
	DSE-IV.B or	645263	धम्मपद	६०	४	१००
	DSE-IV.C	645264	जातक	६०	४	१००
५	DSC- II. 4 - Tutorial	645265	पाली तत्वज्ञान अभ्यास पत्रिकेनुसार कार्यानुभव	३०	२	५०
६	Research Project Phase - 2	645266	संशोधन प्रकल्प(स्तर -२)	३०	४	१५०

सूचना :-

- १) DSC अभ्यास पत्रिका अनिवार्य राहिल.
- २) DSE अभ्यास पत्रिका ऐच्छिक स्वरुपाची असून गट ४ मधील कोणतीही एक अभ्यास पत्रिका निवडावी लागेल
- ३) DSC - II.4 - Tutorial अभ्यासक्रमानुसार प्रशिक्षण व कार्यानुभव पूर्ण करावे लागेल.
- ४) संशोधन प्रकल्प (स्तर - २) अनिवार्य असून अभ्यासक्रमानुसार विद्यार्थास पूर्तता करावी लागेल.

Sant Gadge Baba Amravati University, Amravati
Two Years - Four Semesters Master's Degree Programme -NEPv23
Session-2024 -2025
Faculty - Humanities
Programme M.A.Part = II Course /Subject (Pali & Prakrit)
Semester-IV

Course Title	M.A Part -2 Sem -IV (Pali and Prakrit)
Course Code/ Subject Code	645
Course Category	Discipline, specific core (DSC)
Type of course	Theory
No. of Credits	04
No. of Lectures	60
CourseAssessment	End Term : 60 Marks (University level Exam) SEM (Internal): 40 Marks (College level evaluation)
Preamble	पाली ही विश्वातील एक अत्यंत प्राचीन आणि समृद्ध भाषा आहे नितीमुल्यांची शिकवण व्यक्तिमत्व विकासाच्या दृष्टीने पाली अध्ययनाचा विविधांगी उपयोग आहे पाली साहित्य हे मनोवैज्ञानिक समाजशास्त्रीय आणि आधुनिक विज्ञानाच्या दृष्टीने देखील ही भाषा समृद्ध आहे सध्याच्या संगणकीय युगात जागतिक पातळीवर पाली भाषेच्या अध्ययन आणि अध्यापनात वाढत असलेली आवड पहाता आपल्या विद्यार्थ्यांना देखील या संपूर्ण ज्ञान संग्रहाचा लाभ व्हावा या दृष्टाने पाली भाषेचे अध्ययन अत्यंत उपयुक्त आहे.
Programme outcomes (POs)	१) गद्य पाठाचा भाषांतर करता येईल २) गद्य पाठाचा सारांश स्वतःच्या शब्दात स्पष्ट करता येईल ३) पद्य पाठातील गाथाचा अनुवाद करता येईल ४) पहा पाठाचे वाचन करून सारांशात्मक स्पष्ट करता येईल. ५) संपूर्ण अभ्यासक्रमाचे सूक्ष्म अध्ययन करून वस्तुनिष्ठ प्रश्नाची उत्तरे देता येतील ६) शिल्लेखाचा अभ्यास केल्या जाईल , तत्वज्ञानाची उकल करून घेतल्या जाईल
Programme Specific Objectives (PSOS)	१) पाली भाषेचे अध्ययन करून त्या भाषेबद्दल आवड निर्माण करणे २ पालि भाषेत प्राचीन कालीनगद्य व पद्य अशा विविध पैलूंचा विद्यार्थ्यांना परिचय करून देणे ३) पाली भाषेत केवळ साहित्यिक विषय नसून उच्चतम नैतिक मूल्य तथा स्त्री पुरुष समानता अशा आधुनिक विषयावर देखील विविधांगी सुत उपलब्ध आहे. याची जाणीव करून देणे ४) पाली ही केवळ प्राचीन भाषा नसून आजच्या काळात देखील फार मोठ्या प्रमाणात पालि भाषेत साहित्य निर्मिती होत आहे पाली अध्ययनाने

पाली विषयामध्ये रोजगाराच्या विविध संधी

- १) पाली भाषेचा वैज्ञानिक पध्दतीने अभ्यास केला तर आपली वर्तमान भाषा समजण्यास मदत होते. श्रीलंका ब्राम्हदेश, कंबोडीया आणि लाओस येथील भाषांवर सुध्दा पालि भाषेचा प्रभाव आहे. त्यामुळेच भारतीय विद्याश्यांना या देशांसोबत भारतीय संस्कृतीसंबंधी विचारांचे आदान प्रदान करता येईल.
- २) शिक्षक व प्राध्यापक शासकीय व निमशासकीय स्थरावर शाळा, महाविद्यालयामध्ये पालि भाषा वर्ग सुरु आहेत. व सातत्याने पाली भाषेची मागणी वाढत आहे.
- ३) बार्ती या संस्थेमध्ये पाली भाषेचे अनुवादक म्हणून संधी आहे.
- ४) पुस्तक निर्मिती जनसामान्यांच्या भाषेमध्ये पालि साहित्य अनुवादीत व प्रकशित करणे.
- ५) बौध्द संस्कार विधी करिता संधी उपलब्ध आहेत.
- ६) आकाशवाणी दुरदर्शनवर उद्बोधन, मार्गदर्शन, कार्यास संधी उपलब्ध आहेत.
- ७) सैन्य दलामध्ये सैनिकांना मार्गदर्शन करण्यासाठी सैन्य धर्मगुरु पदावर मोठ्या प्रमाणात संधी उपलब्ध आहेत.
- ८) अनुवादक जागतिक स्थरावर पालि विषयाच्या आकर्षणाचा व आवडीचा विचार करता विविध देशामध्ये अनुवादाच्या संधी प्राप्त होऊ शकतात.
- ९) संपूर्ण पालि त्रिपिटक भाषांतर करण्याकरीता लहान लहान ग्रंथाच्या माध्यमाने भाषांतराच्या संधी उपलब्ध होतील.
- १०) विपस्यना संशोधन विन्यास इगतपुरी येथे अनुवाद लिखान, प्रसार, प्रचार व संशोधनाच्या संधी उपलब्ध आहेत.
- ११) ऑनलाईन पालिभाषा शिकवणी वर्ग घेण्याची संधी प्राप्त होईल.
- १२) युट्युब च्या माध्यमाने पालीमधील तत्वज्ञान, कथा, व गाथा यांचे पठन करून संधी प्राप्त होतील.
- १३) तानतनावाचे व्यवस्थापन करण्याकरीता विपस्यनाद्वारे रोजगार संधी उपलब्ध होईल.
- १४) विहार विहारामध्ये बुध्दाच्या धम्माचे ज्ञान सामान्य लोकांमध्ये पोहचवता येईल.
- १५) लेखन क्षेत्रामध्ये ग्रंथलेखन, कथालेखन, वृत्तपत्रलेखन, व लेखनाच्या संधी प्राप्त होतील.
- १६) धार्मिक स्थळे पर्यटनामध्ये मार्गदर्शक म्हणून संधी उपलब्ध होईल.
- १७) संशोधन - संशोधन करण्याकरीता भारत सरकार शिष्यवृत्ती लघुशोध प्रबंध, शोध प्रबंध करण्याकरीता संधी उपलब्ध होईल.
- १८) प्रेरक वक्ता - प्रबोधनात्मक कार्यामध्ये योग्य प्रबोधन करता येईल.
- १९) इतिहासाच्या दृष्टीने पालिसाहित्याचे फार महत्व आहे. तो सांस्कृतिक ठेवा पालि साहित्यामध्ये समाविष्ट आहे. त्याचा आजतागायत पर्यंत अभ्यास झालेला नाही.
- २०) धर्म व दर्शन या दृष्टीने पाली भाषेचे महत्व जन सामान्य लोकांना सांगता येईल.
- २१) प्राचीन काळामध्ये पाली साहित्यात जीवक नावाचा प्रसिध्द वैद्य होता. त्याने अनेक भिक्षू राजे महाराजे व सामान्य व्यक्तीवर नैसर्गिक पध्दतीने सोप्या पध्दतीने उच्चार केलेले आहे. या सर्वांचा उल्लेख त्रिपिटकामध्ये वारंवार येतो. त्यामुळे वैद्यकीय क्षेत्रातील विद्याश्यांना फार लाभ होऊ शकतो.
- २२) भगवान बुध्दांनी कृषी व आर्थिक समस्येसंदर्भात अनेक ठिकाणी मार्गदर्शन केलेले आहे. त्यामुळे कृषीच्या व व्यापायाच्या क्षेत्रामध्ये जाणा या विद्याश्यांना मार्गदर्शन मिळू शकते.
- २३) टेलीग्राम व युट्युबच्या माध्यमातून सामान्य लोकांना पालिभाषेचे मार्गदर्शन करता येईल.
- २४) विविध स्पर्धा परीक्षामध्ये बौध्द तत्वज्ञानावर विचारलेले प्रश्न सोडविण्यास मदत होत

एम.ए.भाग -2 सेमिस्टर - 4
पेपर - 1 संयुक्तनिकाय (DSC -I.4)
(पाली व प्राकृत) वाङ्मय पारंगत

गुणविभागणी

एकूण गुण - १०० , लेखी परीक्षा - 6० गुण, वेळ - ३ तास	अंतर्गत मूल्यमापन - 4० गुण	श्रेयांक - ०४
---	----------------------------	---------------

Programme Outcomes:-

- १) पाली भाषेच्या व पाली साहित्याचा परिचय होईल व शिकवण अभ्यासल्या जाईल.
- 2) पाली साहित्याची व तत्वज्ञानाची उकल केल्या जाईल.
- 3) पाली त्रिपिटक अध्ययनाद्वारे मूल्यांची शिकवण दिल्या जाईल.
- 4) पाली भाषा आणि साहित्यातील संशोधनाचे स्वरूप लक्षात येईल .
- 5) पाली साहित्य अभ्यासाने पाली अभ्यास क्षेत्राचा परिचय होऊन विद्यार्थ्यांना संशोधन विषयक दिशा मिळेल

Module -I	सागाथवग्ग :- कोसल संयुक्त ,मार संयुक्त	१५ तास
Module - II	सागाथवग्ग :- देवता संयुक्त ,भिक्षुनी संयुक्त	१५ तास
Module - III	निदानवग्ग :- निदान संयुक्त , अभिसमय संयुक्त	१५ तास
Module - IV	निदानवग्ग :- धातू संयुक्त , लक्खन संयुक्त	१५ तास

संदर्भ ग्रंथ -

- १).सुत्तपिटक - भदंत तिस्सवंस ,सुगत प्रकाशन नागपूर
- २)त्रिपिटक पाली, विपश्यनाविशोधनविण्यास इगतपुरी.
- ३)पाली साहित्य का इतिहास - भारतसिंह उपाध्याय हिंदी साहित्य संमेलन इलाहाबाद .
- ४) संयुक्तनिकाय पाली - द्वारकीदास शास्त्री, बुद्ध भारती प्रकाशन वाराणसी.
- ५)संयुक्तनिकाय - सत्यनारायणाची गोडंका विपश्यनाविशोधनविण्यास इगतपुरी.
- 6) पाली साहित्य का इतिहास- राहुल सांकृत्यायन उत्तर प्रदेश शासन हिंदी भवन महात्मा गांधी मार्ग लखनौ .
- ७) पाली साहित्य का इतिहास- डॉ. भिक्षू धर्मरक्षित ज्ञान मंडळ प्रकाशन वाराणसी
- ८) पाली साहित्य का इतिहास- डॉ. कोमलचंद्र जैन, हिंदू विश्वविद्यालय वाराणसी.
- ९) पाली हिंदी कोश -भदंत आनंद कौशल्यायन ,राजकमल प्रकाशन नई दिल्ली
- १०) पाली भाषा और साहित्य - शाश्री इंद्रचंद्र, हिंदी मध्यम निर्देहसालाय दिल्ली विश्व विद्यालय

एम.ए.भाग -2 सेमिस्टर -4
पेपर -2 अंगुत्तरनिकाय (DSC -II.4)
(पाली व प्राकृत) वाङ्मय पारंगत

गुणविभागणी

एकूण गुण - १०० , लेखी परीक्षा - 6० गुण, वेळ - ३ तास	अंतर्गत मूल्यमापन - 4० गुण	श्रेयांक - ०४
---	----------------------------	---------------

Programme Outcomes:-

- १ अंगुत्तर निकाय ग्रंथाचा परिचय होईल व शिकवण अभ्यासल्या जाईल.
- 2) अंगुत्तर निकाय ग्रंथाची व तत्वज्ञानाची उकल केल्या जाईल.
- 3) अंगुत्तर निकाय अध्ययनाद्वारे मूल्यांची शिकवण दिल्या जाईल.
- 4) अंगुत्तर निकाय ग्रंथाचे स्वरूप लक्षात येईल .
- 5) अंगुत्तर निकाय ग्रंतातील सुत्ताचे महत्व लक्षात येईल

Module -I	एकक निपात रूपादिवग्गो ,नीवरणप्पट्टान वग्गो ,अक्कमनियवग्गो,अदंतवग्गो ,पमादादिवग्गो	१५ तास
Module - II	एकक निपात अधम्मवग्गो ,अनापतीवग्गो,विरीयारम्भवग्गो,	१५ तास
Module - III	दुक निपात कम्मकरणवग्गो,अधिकरणवग्गो,बालवग्गो,समचित्तवग्गो,परीसवग्गो	१५ तास
Module - IV	दुक निपात पुग्गलवग्गो,सुखवग्गो,धम्मवग्गो,दानवग्गो, अयाचनवग्गो	१५ तास

संदर्भ ग्रंथ -

- १)अंगुत्तर निकाय -मा.श.मोरे ,कौशल्य प्रकाशन औरंगाबाद .
- २)त्रिपिटक पाली, विपश्यनाविशोधनविण्यास इगतपुरी.
- ३)पाली साहित्य का इतिहास - भारतसिंह उपाध्याय हिंदी साहित्य संमेलन इलाहाबाद .
- ४) पाली वान्गमायाचे अंतरंग - डॉ.मालती साखरे अलोक प्रकाशन नागपूर.
- ५)त्रिपिटक परिचय -राहुल सांस्कृत्यायन ,संकेत प्रकाशन नागपूर.
- 6) पाली साहित्य का इतिहास- राहुल सांस्कृत्यायन उत्तर प्रदेश शासन हिंदी भवन महात्मा गांधी मार्ग लखनौ .
- ७) पाली साहित्य का इतिहास- डॉ. भिक्खू धर्मरक्षित ज्ञान मंडळ प्रकाशन वारानसी
- ८) पाली साहित्य का इतिहास- डॉ. कोमलचंद्र जैन, हिंदू विश्वविद्यालय वारानसी.
- ९) पाली हिंदी कोश -भद्रांत आनंद कौशल्यायन ,राजकमल प्रकाशन नई दिल्ली
- १०) सुत्त पिटक -भद्रंत तिस्सवंस ,सुगत बुक डेपो नागपूर.

एम.ए.भाग -2 सेमिस्टर - 4

पेपर -3 खुद्दकनिकाय (DSC-III.4)

(पाली व प्राकृत) वाङ्मय पारंगत

गुणविभागणी

एकूण गुण - १००, लेखी परीक्षा - 6० गुण वेळ - ३ तास	अंतर्गत मूल्यमापन - 4० गुण	श्रेयांक - ०४
--	-------------------------------	------------------

Programme Outcomes:-

- १) पाली भाषेच्या व पाली साहित्याचा परिचय होईल व शिकवण अभ्यासल्या जाईल.
- 2) पाली साहित्याची व तत्वज्ञानाची उकल केल्या जाईल.
- 3) पाली त्रिपिटक अध्ययनाद्वारे मूल्यांची शिकवण दिल्या जाईल.
- 4) पाली भाषा आणि साहित्यातील संशोधनाचे स्वरूप लक्षात येईल .
- 5) पाली साहित्य अभ्यासाने पाली अभ्यास क्षेत्राचा परिचय होऊन विद्यार्थ्यांना संशोधन विषयक दिशा मिळेल
- 6) खुद्दक निकायातील ग्रंथाचे नैतिक मूल्य अभ्यासल्या जाईल.

Module - I	उदान :- नंदवग्ग(एक ते पाच सुत्त), मेघियवग्ग (एक ते पाच सुत्त)	१५ तास
Module - II	सुत्तनिपात :- अट्टकवग्ग (एक ते दहा सुत्त)	१५ तास
Module - III	इतिवृत्तक :- पाठम वग्ग (एक ते पाच सुत्त), दुतीय वग्ग (एक ते पाच सुत्त)	१५ तास
Module - IV	बुद्धवंस:- दीपंकरबुद्धवंस, कोण्ड्यबुद्धवंस, मंगलबुद्धवंस	१५ तास

संदर्भ ग्रंथ

- १) इतिवृत्तक - प्रा. सविता कांबळे, सम्यक प्रकाशन, नई दिल्ली .
- २) त्रिपिटक पाली, विपश्यनाविशोधनविण्यास, इगतपुरी.
- ३) पाली साहित्य का इतिहास - भारतसिंह उपाध्याय, हिंदी साहित्य संमेलन, इलाहाबाद
- ४) सुत्तनिपात - डॉ. भन्ते सत्यपाल, भारतीय बौद्ध ज्ञानालंकार शिक्षण संस्था मुळावा.
- ५) पाली त्रिपिटक परिचय, डॉ. विमलकीर्ती, समता प्रकाशन नागपूर.
- ६) पाली साहित्य का इतिहास- राहुल सांकृत्यायन उत्तर प्रदेश शासन हिंदी भवन महात्मा गांधी मार्ग लखनौ .
- ७) पाली साहित्य का इतिहास- डॉ. भिक्खू धर्मरक्षित ज्ञान मंडळ प्रकाशन वाराणसी
- ८) पाली साहित्य का इतिहास- डॉ. कोमलचंद्र जैन, हिंदू विश्वविद्यालय वाराणसी.
- ९) पाली हिंदी कोश -भदांत आनंद कौशल्यायन ,राजकमल प्रकाशन नई दिल्ली
- १०) पाली भाषा और साहित्य - शाश्री इंद्रचंद्र, हिंदी मध्यम निर्देहसालाय दिल्ली विश्व विद्यालय
- ११) बौद्ध धर्म दर्शन - आचार्य नरेंद्र देव , बिहार राष्ट्र भाषा पटना .
- १२) खुद्दकनिकाय - स्वामी द्वारकादास शास्त्री ,बौद्ध भारती प्रकाशन ,वाराणसी .

एम.ए.भाग -2 सेमिस्टर -4
पेपर -4 पाली तत्वज्ञान (DSE -IV. A)
(पाली व प्राकृत) वाङ्मय पारंगत

गुणविभागणी

एकूण गुण - १०० , लेखी परीक्षा - 6० गुण, वेळ - ३ तास	अंतर्गत मूल्यमापन - 4० गुण	श्रेयांक - ०४
---	----------------------------	---------------

Programme Outcomes:-

- १) पाली भाषेच्या व पाली साहित्याचा परिचय होईल व शिकवण अभ्यासल्या जाईल.
- 2) पाली साहित्याची व तत्वज्ञानाची उकल केल्या जाईल.
- 3) पाली त्रिपिटक अध्ययनाद्वारे मूल्यांची शिकवण दिल्या जाईल.
- 4) पाली भाषा आणि साहित्यातील संशोधनाचे स्वरूप लक्षात येईल .
- 5) पाली साहित्य अभ्यासाने पाली अभ्यास क्षेत्राचा परिचय होऊन विद्यार्थ्यांना संशोधन विषयक दिशा मिळेल

Module - I	चार आर्य सत्य, आर्य अष्टांगिक मार्ग	१५ तास
Module - II	प्रतीत्यसमुत्पाद	१५ तास
Module - III	कर्म सिद्धांत	१५ तास
Module - IV	अनिश्वरवाद	१५ तास

संदर्भ ग्रंथ -

- १)बुद्ध आणि त्यांचा धम्म, सुगत प्रकाशन, नागपूर.
- 2)त्रिपिटकपाली, विपश्यनाविशोधनविण्यास इगतपुरी.
- 3)पाली साहित्य का इतिहास - भारतसिंह उपाध्याय हिंदी साहित्य संमेलन इलाहाबाद .
- 4)बौद्ध धम्माचे मुलभूत सिद्धांत, डॉ. सध्दारखीता / डॉ. सुरेंद्र माडवधरे, धम्मदूत ट्रस्ट, अमरावती.
- ५) पाली साहित्य का इतिहास- डॉ. भिक्खू धर्मरक्षित ज्ञान मंडळ प्रकाशन वारानसी
- ६) पाली साहित्य का इतिहास- डॉ. कोमलचंद्र जैन, हिंदू विश्वविद्यालय वारानसी.
- ७) पाली हिंदी कोश -भदांत आनंद कौशाल्यायन ,राजकमल प्रकाशन नई दिल्ली
- ८) मैं अनीश्वरवादी क्यों? डॉ. धर्मकीर्ती, प्रकाशक भारतीय बौद्ध महासभा, दिल्ली प्रदेश.

एम.ए.भाग -2 सेमिस्टर -4
पेपर - ४ धम्मपद (DSE IV -B)
(पाली व प्राकृत) वाङ्मय पारंगत
गुणविभागणी

एकूण गुण – 50 , लेखी परीक्षा – 30 गुण, वेळ - ३ तास	अंतर्गत मूल्यमापन – २० गुण	श्रेयांक - 02
--	----------------------------	---------------

Programme Outcomes:-

- १) पाली धम्मपद या ग्रंथातील मानवीमूल्य व तत्त्वज्ञान विषयक गाथा अभ्यासल्या जातील.
- 2) धम्मपद ग्रंथाद्वारे समाजजीवनातील नैतिक व्यवहार अभ्यासल्या जाईल.
- 3) धम्मपद ग्रंथाच्या अध्ययनाद्वारे तत्कालीन स्थितीची माहिती प्राप्त होईल.
- ४) भगवान बुद्धाचे मन, चित्त संबंधी जे विचार संग्रहित आहेत त्याची माहिती प्राप्त होईल.

Module -I	पापवग्गो, जरावग्गो, लोकवग्गो, सुखवग्गो	१५ तास
Module - II	पियवग्गो, कोधवग्गो, मलवग्गो, धम्मटठवग्गो	१५ तास
Module - III	बालवग्गो, मग्गवग्गो, पक्किणकवग्गो, निरयवग्गो	१५ तास
Module - IV	ब्राह्मणवग्गो, नागवग्गो, तन्हावग्गो, भिखूवग्गो	१५ तास

संदर्भ ग्रंथ:-

- 1) पाली साहित्य का इतिहास - राहुल संस्कृत्यान उत्तर प्रदेश हिन्दी संस्थान लखनौ
- 2) धम्मपद मराठी भाषांतर, डॉ. विमलकीर्ती, समता प्रकाशन, नागपूर.
- 3) बुद्ध अँड हिज धम्मा - डॉ. बी .आर. आंबेडकर,
- 4) पाली साहित्य का इतिहास - भरतसिंह उपाध्याय, हिन्दी साहित्य सम्मेलन प्रयाग ,इलाहाबाद.

एम.ए.भाग -2 सेमिस्टर -4
पेपर - ४ जातक व थेरगाथा (DSE IV -c)
(पाली व प्राकृत) वाङ्मय पारंगत
गुणविभागणी

एकूण गुण - 50 , लेखी परीक्षा - 30 गुण, वेळ - ३ तास	अंतर्गत मूल्यमापन - २० गुण	श्रेयांक - 02
--	----------------------------	---------------

Programme Outcomes:-

- १) पाली जातक कथा अभ्यासाने व्यवहार चातुर्य कळण्यासाठी मदत होईल
- 2) जातक ग्रंथाद्वारे समाजजीवन अभ्यासल्या जाईल.
- 3) थेरगाथा ग्रंथाच्या अध्ययनाद्वारे तत्कालीन समाज जीवन स्थितीची माहिती प्राप्त होईल.
- ४) थेरगाथा ग्रंथातील अभ्यासाला असलेले थेर यांचे जीवनानुभव अभ्यासता येतील.

Module -I	अपणणक जातक नं -१, सूकरजातक नं- १५३, गुणजातक नं- १५०, सुसीमजातक नं - १६३,	१५ तास
Module - II	कुमारकस्सपथेरगाथा, धम्मपालथेरगाथा, ब्रह्मलिथेरगाथा,मोघराजथेरगाथा	१५ तास
Module - III	असदिसजातक नं- १७९, मणिचोरजातक नं -१९४, कच्छपजातक नं -२१५ धम्मद्धजजातक नं - २२० (पाचवा वर्ग)	१५ तास
Module - IV	उपलीथेरगाथा, उत्तरपालथेरगाथा, अभिभूतथेरगाथा, गोतमथेरगाथा (तीसरा निपात)	१५ तास

संदर्भ ग्रंथ:-

- 1) पाली साहित्य का इतिहास, राहुल संस्कृत्यान, उत्तर प्रदेश हिन्दी संस्थान लखनौ.
- 2) थेरगाथा पाली हिंदी, अनुवाद. डॉ.विमलकीर्ती, सम्यक प्रकाशन, नई दिल्ली.
- 3) बुद्ध अँड हिज धम्मा - डॉ. बी .आर.आंबेडकर
- 4) पाली साहित्य का इतिहास - भरतसिंह उपाध्याय, हिन्दी साहित्य सम्मेलन प्रयाग, इलाहाबाद.
- ५) जातककथासंग्रह (निवडक जातकांचे मराठी रुपांतर)भाग - १,२,३, ग्रंथकार धर्मानंद कोसंबी, महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळ, मुंबई.

M. A. PART -II Semester = IV

DSC - 1 To DSE - 4 पर्यंत सर्व अभ्यासक्रमाचे

प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप :-

प्रश्न पहिला	दिर्घांतरी प्रश्न - २ पैकी = ०१	एकूण गुण = १२
प्रश्न दुसरा	दिर्घांतरी प्रश्न - २ पैकी = ०१	एकूण गुण = १२
प्रश्न तिसरा	दिर्घांतरी प्रश्न - २ पैकी = ०१	एकूण गुण = १२
प्रश्न चौथा	दिर्घांतरी प्रश्न - २ पैकी = ०१	एकूण गुण = १२
प्रश्न पाचवा	लघुतरी प्रश्न - २ पैकी = ०१ लघुतरी प्रश्न - २ पैकी = ०१	एकूण गुण = ६ एकूण गुण = ६

अंतर्गत मूल्यमापन:- ४० गुण

स्वाध्यायलेखन :- १० गुण

वस्तुनिष्ठ प्रश्न :- २० गुण व मौखिक = १० गुण

